

‘Tjakkie!’

Ze laat het kippenvoer vallen en schuifelt zo snel mogelijk achterstevoren de ren uit. ‘Opzij, dames.’ Dat hoeft ze niet te zeggen, want de kippen stuiven voor haar weg alsof ze hen met een bijl achternazit. Aanstelsters.

Wie heeft haar geroepen? Maakt niet uit, als ze maar op tijd is. Met haar lange magere benen rent ze door de tuin, langs de zijkant van het huis naar de stoep en blijft even staan.

Dan ziet ze de bussen. Achter elkaar rijden ze door het vlakke Groningse land. Het zijn er acht. Dat is hier nog nooit vertoond. Acht bussen die over enkele ogenblikken door hun dorp zullen rijden.

Ze holt naar de hoek van de straat waar de stoet zo langzame zal komen. Daar staan alle jongens en meisjes van het dorp op een kluitje. Ze komt naast haar buurjongen Rieks te staan. ‘Zouden er veel kinderen bij zijn?’

Hij geeft geen antwoord. Het geronk van de bussen zwelt aan. Elk moment kunnen ze de bocht om komen en Ganzedijk binnenrijden. Alle hoofden van het groepje zijn dezelfde kant op gericht. Haar hart bonkt in haar keel. Er komt iets achter de bomen vandaan. Het is een fiets. Een glanzend donkerrode meisjesfiets met witte spatborden.

Tjakkie laat zich giechelend tegen Rieks vallen. ‘Katrien!’

Iedereen gilt en lacht nu door elkaar. Katrien heeft als enige van de klas een fiets. Ze is er zuinig op. Met een rood hoofd zet ze hem in de berm op de standaard en rent dan naar het groepje aan de overkant. ‘Ik was bij mijn oma en toen zag ik ze.’ Dan kijkt ze om zich heen. ‘Waar zijn alle grote mensen?’

‘Jouw vader is hier toch ook niet?’ zegt Rieks scherp.

Katriens gezicht kleurt en ze haalt haar schouders op. 'Mijn vader is niet werkloos.'

Rieks tikt tegen zijn voorhoofd. De meeste andere vaders op Ganzedijk zijn ook niet werkloos, in ieder geval niet tot de winter.

Katrien staat tussen de kinderen van het dorp, en ze is een van hen, maar toch ook weer niet. Ze blijft de dochter van een boer. Boeren en arbeiders gaan niet met elkaar om.

Tjakkie kijkt opzij naar Katrien. Die bijt op haar lip en houdt haar blik strak op de weg. Snapt ze echt niet waarom niemand van de grote mensen hier is?

Dan komt de eerste bus het dorp binnenrijden.

Ze duwen elkaar bijna van de stoeprand uit nieuwsgierigheid. Tjakkie verliest heel even haar evenwicht. 'Hou 's op, zeg!'

Ze geeft een zet terug en recht haar schouders. Haar krijg je niet zo snel omver. Ze concentreert zich weer op de nieuwkomers. Andersom lijken de mensen in de bus geen belangstelling voor het groepje op de stoep te hebben. Niet een van hen buigt zich naar het raam. Zouden ze soms niets kunnen zien door die spiegelende ruiten?

De tweede bus rijdt pal achter de eerste. Tjakkie doet nog een stap naar voren. Nu moet het lukken. Weer spiegelende ruiten met daarachter donkere silhouetten. Even kijkt ze recht in de ernstige ogen van een jongen. Zulk zwart haar heeft ze nog nooit gezien. Dan is het moment voorbij. Meer donkere gezichten, meer zwart haar. Niemand kijkt vrolijk. De derde bus komt voorbij. Voor het raam van de achterraut verdringen zich kleine kinderen die naar hen zwaaien.

De laatste bus wordt gevolgd door een paar vrachtwagens.

'Daar zitten hun spullen in,' weet Rieks.

'Ik ga weer naar huis,' zegt Tjakkie.

Katrien knikt. 'Ik ook. Ben benieuwd of er na de vakantie

ook een van die kinderen bij ons in de klas komt.' Ze steekt de straat over om haar fiets op te halen. Tjakkie kijkt haar na terwijl ze wegfietst. Katrien is net zo'n magere spicht als zij.

Ze trekt haar kniekousen op en loopt terug naar huis. Witte schapenwolken drijven langs de blauwe hemel. De zon schijnt, maar het is niet echt warm. Hier waait het altijd. Hoe zouden de mensen in de bus het hier vinden? Ze komen van Ambon, een eiland in Indonesië. Daar heerst een tropisch klimaat, weet ze van school.

Als ze de achtertuin in loopt, steekt haar vader de riek onder de volgende bietenplant, om hem daar te laten staan. 'Zo. Hoe was het apies kijken?'

Hij heeft zijn bloes uitgedaan en over het kippenhok gehangen. Met een grote zakdoek veegt hij de druppels zweet van zijn voorhoofd. Hij heeft al de hele dag bij de boer gewerkt, en daarom valt het nu niet mee om de bieten uit de klei te krijgen. Hij trekt uit zijn achterzak een pakje shag, zet zijn benen iets uit elkaar en begint zorgvuldig een sjekkie te draaien.

'Het zijn geen apen,' zegt ze kortaf. Ze vouwt haar armen voor haar borst.

Haar vader likt het papiertje dicht, terwijl hij haar aankijkt. 'Nee. Het is een uitdrukking. Apies kijken. Dat zeggen mensen wel eens.' Hij steekt zijn sjekkie aan en inhaleert diep. 'Maar je hebt gelijk, ik laat me gaan. Het zijn geen apen, maar landverraders. Ze hebben hier niets te zoeken. Ik word kwaad als ik eraan denk dat die Ambonezen aan de kant van de Nederlanders tegen hun eigen landgenoten hebben gevochten. Het is op zijn minst heel dom. Als wij communisten hier in Oost-Groningen al begrepen dat die oorlog in Indonesië een verkeerde was...'

De keukendeur gaat open en haar moeder steekt haar hoofd

om de hoek van de deur. ‘Help je me even de lakens rekken en vouwen, Tjakkie?’

‘Nu meteen?’

Haar moeder draait zich om en loopt de keuken in. Zelfs al heeft ze een schort voor, ze blijft een elegante verschijning. Tjakkie bekijkt haar eigen gezicht in de spiegeling van de ruit in de deur. Een rattenkopje, een spleet tussen haar voortanden en stakerige armen en benen. Jammer dat ze niet meer van haar moeder heeft. Die lijkt regelrecht uit een film te zijn weggelopen. Goudblond opgestoken golvend haar, een wes-pentaille en een volle boezem.

‘Kom je nog, ijdeltuit?’ Haar moeder trommelt ongeduldig met haar vingers op de deur naar de gang. Ze volgt haar naar de kamer, daar hebben ze de ruimte om te rekken. Mama gooit haar de uiteinden van een laken toe. ‘Waarover stonden jullie te praten?’

Tjakkie legt de punten van het laken op elkaar. ‘Over de Ambonezen.’

Haar moeder knikt, maar zegt niets.

Als ze klaar zijn, gaat Tjakkie naar boven. Ze heeft een eigen kamer, die aan de voorkant van het huis ligt. Er staat een bed in, en een bureautje. Daarboven hangt een plaat die ze uit een tijdschrift heeft gescheurd dat ze van opa heeft gekregen. Er staat een arbeider op uit Sovjet-Rusland, die een rode vlag in zijn hand houdt en naar de horizon kijkt. Elke keer als ze hem ziet, wordt ze blij. Zo zijn wij hier in Groningen ook, denkt ze dan. Sterke arbeiders, voor niemand bang.

Ze gaat aan haar bureautje zitten en haalt een schrift uit haar laatje. Ze wil graag een vogelgids, maar daar is geen geld voor. Daarom is ze haar eigen vogelboek aan het maken, met tekeningen erin, foto’s uit kranten en veertjes die ze buiten vindt. Ze slaat het met een klap weer dicht. Op een of andere manier kan ze haar aandacht er niet bijhouden. Door het

schrift moet ze aan school denken, en aan wat de meester voor de zomervakantie tegen haar gezegd heeft.

‘Je gaat naar de zesde klas, Tjakkie, en het jaar daarna naar de middelbare school. De jongens uit de klas gaan naar de ambachtsschool, en de meisjes naar de huishoudschool in Winschoten.’ Ze had langs de meester naar buiten gekeken. Ze wilde het niet horen. ‘Tjakkie, luister je wel?’ Hij legde een hand op haar arm en dwong haar zo om hem aan te kijken. Na al die jaren op deze school kende hij haar te goed.

‘Mmm.’

‘Katrien gaat naar de hbs. Dat zou jij ook kunnen.’ De meester had van die priemogen die tot diep in haar binnenste doordrongen. Het was zo moeilijk om hem niet het achterste van haar tong te laten zien.

‘Nee, meester. Ik ga naar de huishoudschool.’ Ineens had haar stem haar verraden. Die klonk niet sterk en stoer als anders, maar een beetje bibberig. Ze schudde de hand van haar arm en rechtte haar schouders.

Maar de meester hield niet op. ‘Na de zomer ga ik Katrien voorbereiden op het toelatingsexamen, een paar keer per week na schooltijd. Vraag je ouders of je mee mag doen.’

‘Katrien kan goed leren,’ had ze stug gezegd.

De meester glimlachte. ‘Je vist naar complimentjes, Tjakkie Luitjens. Dat kun jij ook.’

Ze schudde haar hoofd. De meester moest niet zo aanhouden, daar kwam alleen maar ellende van.

‘Dat is dan afgesproken. Het is ook veel gezelliger voor Katrien. Dan zit ze niet de hele tijd alleen met deze ouwe meester. Het kost niets, ik doe het werk toch al. Of moet ik soms bij je ouders langskomen?’

‘Nee!’ Ze sloeg haar hand voor haar mond. ‘Ik bedoel, nee meester. Ik zal het zelf wel vragen.’

Gezellig voor Katrien, wat kan haar dat schelen? Ze schuift

haar stoel naar achteren en gaat voor het raam staan. Het kijkt uit over Modderland. Katrien hoeft niet aan haar ouders te vragen of ze voorbereid mag worden op de hbs. Voor haar is het vanzelfsprekend. Maar zij, Tjakkie, moet het wel thuis vragen. Maar waarom zou ze het doen? Ze weet het antwoord al. Leren is voor boeren. Arbeiderskinderen leren niet door.